

NYE JOURNAL for DØVE

Utgiver: Norsk Døvehistorisk Selskap (NDHS)

Utkommer fire ganger i året, og sendes i posten til NDHS-medlemmene.

Redaktør: Thorbjørn Johan Sander. Adr.: Sandbrekkeveien 17, 5231 Paradis. e-post: tj-sand@online.no

Nr. 2 - Årgang 32

Juni 2022

Dagbok om et liv

Det er nok ikke mange døve som skriver dagbok. Døve er ikke så glad i å skrive. For de fleste er det lettere og mer naturlig å fortelle på tegnspråk. Men er det noen som lager "dagbok" på tegnspråk?

Så er spørsmålet: HVA forteller vi i en dagbok? Om daglig arbeid? Om familieliv? Om været? Om helsen? Om økonomien? Om hva vi spiser og drikker?

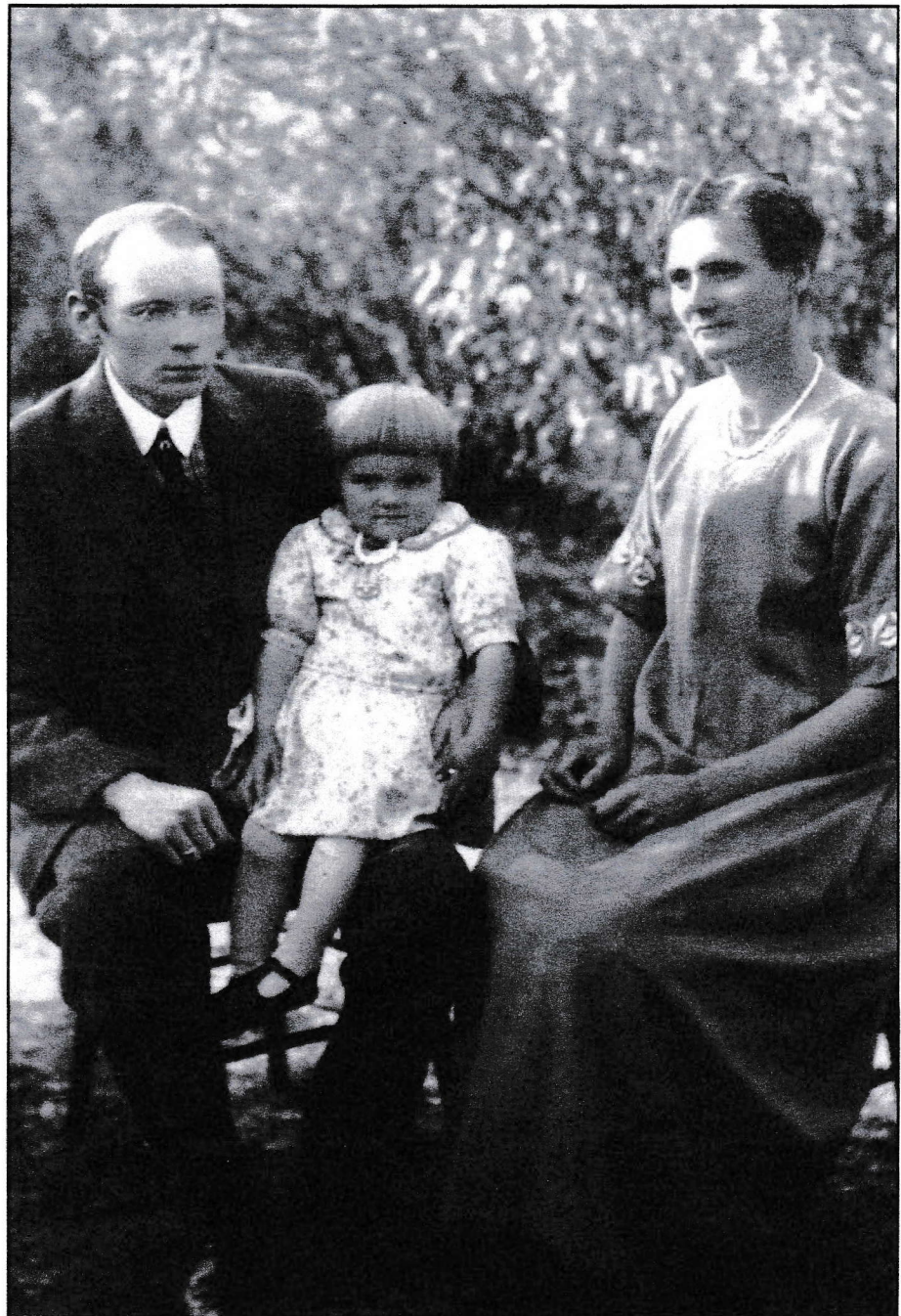
En dagbok er kanskje ikke så interessant eller spennende. Hvis den skal bli interessant for andre, blir det behov for å fylle ut. Det kan være mulig for noen i nærmiljøet som kjenner familien, hjemmet og omgivelsene, og som kan gjøre undersøkelser.

Vi har her et godt eksempel på dette. Bjørg Skjøtskift husket sin døve bestefar, fant hans dagbok, og syntes at historien om hvordan han klarte seg gjennom livet var så interessant at flere burde få del i den. Resultatet ble en lang artikkel til Årbok for Nord-Østerdal og med relevante bilder.

Dermed er Embret Lunåshaug og hans kone på en måte blitt kjendiser i Nord-Østerdal lenge etter at de gikk bort. Deres liv var ingen "dans på roser", men deres historie er vel verdt å ta vare på.

Som redaktør for Nye Journal for Døve har jeg hatt gleden av å kunne hjelpe Bjørg Skjøtskift med informasjon om døveskolene og om en del personer som er nevnt.

Det har dessverre vært nødvendig å korte ned artikkelen her i bladet til omtrent 1/3 av originalen. Likevel vil leserne få et godt innblikk i hvordan det var å leve som døv skredder ute på landet "i gamle dager", og forsørge kone og barn. *Red.*

Historien om en døv bestefar

I dette nummeret har vi en spesiell historie, "Min døve morfars dagbok", skrevet av Bjørg Skjøtskift. Den handler om mannen på dette bildet, Embret Lunåshaug, som var født i Tynset i Nord-Østerdal og gikk på Gløshaugen døveskole i Trondheim. Her er han sammen med sin kone, Gina, som var 10 år eldre og hadde gått på døveskolen på Hamar, og deres eneste barn, Borghild, moren til Bjørg Skjøtskift. Det fine bildet er tatt i 1926.

Bjørn Skjøtskift:

MIN DØVE MORFÆRS DAGBOK

En historie fra Tynset

Innerst i mors klesskap lå det en bunke med gamle kladdebøker. Jeg visste at det var morfar Embret sine dagbøker fra en svunnen tid. Mor tok av og til fram en av bøkene og leste litt, for hun savnet sine døve foreldre. Ellers lå bøkene der urørte helt til jeg ble pensjonist og bestemte meg for å lese dem. Det jeg visste om morfar fra før, var det jeg selv husket og det som mor hadde fortalt fra oppveksten sin. Nå, ved å lese dagbøkene, fikk jeg et nytt bilde av en ung mann med et nokså alvorlig handikap, og om hvordan han og familien hadde fungert i samfunnet. Denne artikkelen bygger i hovedsak på disse dagbøkene, muntlige overleveringer, egne minner og litt fra bygdebøker og fagbøker. Det er fra en tid da folk i et ordnet bygdesamfunn visste at de skulle ta vare på hverandre.

Helt døv etter sykdom

Morfar het Embret Embretson Lunåshaug og var født 13. mars 1896 i grenden Lonåsen nord i Tynset, som eldste barn på den lille gården Lonåshaugen. Han hadde to yngre søsken og snille, arbeidsomme foreldre.

Vi vet ikke helt når Embret mistet hørselen, men det skyldtes en komplikasjon etter barnesykdom, sannsynligvis skarlagensfeber. Hans gode språk og språkforståelse tyder på at han må ha vært nærmere 7 år.

8 år gammel reiste Embret med Rørosbanen til Trondheim for å gå på døveskole. Antakelig fulgte hans far med. I Trondheim var det på den tiden to døveskoler, den offentlige skolen i Bispegata, og Gløshaugen, som var opprettet som privatskole og baserte undervisningen på tale og munnnavlesning. Embret kom til Gløshaugen, antakelig fordi han allerede hadde et godt utviklet talespråk.

Gode år på døveskolen

Embret var elev på Gløshaugen i 8 år. Fra tidlig på 90-tallet var det blitt vanlig at de fleste barna fikk reise hjem i jule- og sommerferiene, så antakelig var Embret hjemme i Lonåsen to ganger i året. Vi vet at han ble litt av en mester i å forstå folk ved å lese på munnen, og han fikk god øvelse i å snakke. Men han lærte også tegn-språk, og det var like viktig, for det hjalp ham til å bygge seg et nettverk av døve rundt omkring, og som han

på forskjellig måte holdt kontakt med gjennom livet.

Jeg husker at morfar snakket med stolthet om de gode og lærerike årene han bodde i Trondheim, og om sin lærerinne, Marie Lovise Kindseth, som tydeligvis var svært avholdt av sine elever.

Embrets klasse ble konfirmert i Bakklandet kirke i 1912. Da hadde Embret også kommet langt på vei i å utdanne seg i skredderfaget.

I skredder-lære

Etter konfirmasjonen flyttet altså Embret hjem til Tynset, og i 1913 begynte han som lærling hos skredder Hagen på Neby. Han trivdes godt og ble der i fire år, altså hele læretiden. Der hadde han kost og losji og litt lønn, så det var en sorgløs tid. Han sydde mest herreklær, dresser, frakker, busseruller og arbeidsklær.

Klassen på Gløshaugen døveskole i Trondheim, med Embret Lunåshaug stående bak.

Læreren, Marie Lovise Kindseth, var meget avholdt.

Hun fikk en gravstøtte "reist av takknemlige elever".

Klassen ble senere, i 1912, konfirmert i Bakklandet kirke.

Rundt i bygden hadde han mye slekt, og han hadde faste familier som han besøkte mye. Han var ikke redd for å ta kontakt med folk. Alt tyder på at han var akseptert og velkommen der han kom. Folk var mye hjemme og var klar over at de hadde ansvar for å ta vare på hverandre, inkludert en ung mann som det tok tid å kommunisere med.

Årene i Trondheim hadde nok ført til at Embret hadde lagt seg til noen byvaner. Han gikk en spasertur hver kveld, og han møtte gjerne folk på kafé. Han likte å gå på skirenn og fotballkamper, og han gikk på kino. For ham var det perfekt med stumfilm og litt forklarende tekst. I kirken gikk han bare hvis det var noe spesielt å se, f.eks. konfirmasjon, men ellers var han sjelden å se på fester og steder hvor det var mange folk.

Skrev dagbok

I 1915 begynte Embret å skrive dagbok. Da bodde han på Neby i Tynset. Med unntak av et kort opphold skrev han et lite notat nesten hver eneste dag fram til 1929! Han forteller der om stort og smått i hverdagen, hva han driver med, hvem han treffer, og mye om vær og føre. Han gir svært sjelden karakteristikk av folk, klager nesten aldri, og forklarer lite, så dagboken er nok ikke ment for andre enn ham selv.

I 1917 forteller han om den første turen til Trondheim etter skoletiden. Hans gode kamerat Johan Einarsen inviterte ham på juletreffest i døveforeningen. Hans foreldre syntes at det var en god idé. Han tok ut sparepenger fra banken til togbilletten. Det ble mange gode opplevelser, en riktig hyggelig juletreffest og møte

med gamle kjente. Han besøkte bl.a. sin gamle, snille lærerinne Marie Kindseth. Han besøkte også skred-derverkstedet på Gløshaugen, og han fikk følge undervisningen på skolen. Da han kom hjem, satte han seg og skrev ned alt han hadde opplevd, så alle hjemme kunne få lese om turen.

Først som omreisende skredder

Embret forberedte sitt eget yrkesliv med å søke Understøttelsesforeningen for døve i Trondheim om bidrag til symaskin, og han fikk 150 kroner. Så bestilte han en Gritzner skredder-maskin. Den kom med toget, og da var han klar!

Han startet med å være omrei-sende skredder i grenden Fåset sør i Tynset. Der hadde han mye slekt og mange kontakter, så han flyttet fra gård til gård og ble så lenge det var noe å sy. Slik drev han et par år, og det fungerte godt, for folk var velvil-lige og de hadde behov for arbeidet hans, så de la ting godt til rette. På Fåset ble han kjent med den døve kvinnen Anne Hindal, som var 18 år eldre enn ham. Hun hadde gått døveskolen på Hamar og ble boende på hjemgården hele livet. Hun var en snill og hjelpsom dame, som Embret holdt kontakt med i alle år senere.

I disse årene som ung var Embret hjemme i Lonåsen hver sommer og hjalp til med onnearbeid og annet. At han var døv, var ikke noe problem, for han var sterk og hadde god forståelse for alt som skulle gjøres.

I 1918 var Embret i Oslo på et tre ukers kurs på Moesgaards tilskjæ-rerakademi. Han betalte kontant, på forskudd. I Oslo fikk han bo hos sin morbror, som satt på Stortinget. Han hadde en datter, Arnhild Aaen, som senere ble gymnastikklærer på døve-skolen i Oslo i hele 22 år.

I hovedstaden besøkte Embret både døveskolen, døveforeningen i Sven Brunsgate og døvekirken. Han noterte at han syntes det var anstengende å følge med i gudstjenesten i døvekirken.

Over til egen bedrift!

I 1919 fikk han fast arbeid som skredder ved en mote- og skredder-forretning i Tynset sentrum. Der fikk han være til 1922, og han hadde gode år også der. Men så ble det økono-misk vanskelige tider. Det ble min-

dre og mindre arbeid, så han måtte slutte.

Da leide han noen kvistværelser i Tynset sentrum og startet egen be-drift! Det var et vågestykke, og det gikk både godt og dårlig. Noen gan-ger var det mer enn nok å gjøre, men ofte var det lite. "Intet å sy i dag", skriver han ofte i dagboken.

Selv om det gikk opp og ned fort-satte han sin egen bedrift hele resten av sitt yrkesaktive liv.

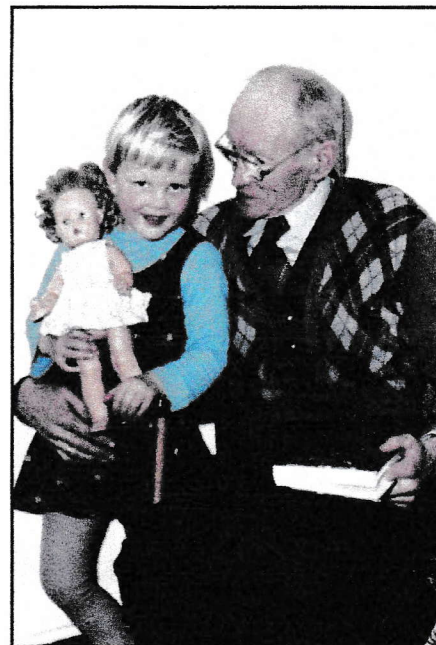
Døvepresten som "Kirsten giftekniv"!

Det var den unge døvepresten Con-rad Bonnevie-Svendsen som i 1921 presenterte Embret for hans fram-tidige kone. Presten besøkte Tynset, og de fikk ordnet med bilskyss til Brydalen, to mil sørøstover. Videre måtte de gå en strabasjos tur til fots opp til seteren hvor hun holdt til. Damen het Gina Bakken og var blitt døv i to års alderen. Hun hadde gått døveskolen på Hamar. Hun var rik-tignok 10 år eldre enn Embret, men det var tydelig at de likte hverandre.

Tidligere hadde Embret skrevet i dagboken at han ofte følte seg en-som og ønsket seg en å bo sammen med. Men nå, da han hadde mulig-heten, var han i tvil om han kunne klare ansvaret. Han tok sjansen. De holdt kontakten, og i februar 1923 flyttet Gina inn hos ham, offisielt for å være husholderske. De forlovet seg snart, og i juli giftet de seg i Røros kirke. Gamlepresten Conrad Svend-sen kom og viet dem. Med Gina fikk Embret utvidet nettverket sitt, både med hennes familie, gode venner og andre døve. På Os, noen mil nord for Tynset, bodde det døve ekteparet Ole og Marit Letestrand, som Gina kjen-te fra døveskolen på Hamar. De drev et lite gårdsbruk, og de ble Embrets venner for livet.

Fødsel - og nye utfordringer

Så ble det fødsel i romjulen samme år, da Embret og Gina fikk sitt eneste barn. Det var iskaldt, med 40 kulde-grader på Tynset, men det endte som en lykkelig dag. Lille Borghild kom til verden, og med henne nye utfordrin-ger. Hvordan skulle to døve foreldre klare å gi det lille hørende barnet sitt stimulering og språk så hun kunne klare seg i verden? Nå ble familie og venner gode å ha. Embret og Gina

Artikkelforfatteren Bjørg Skjøtskift i armkro-ken til sin døve bestefar Embret Lunåshaug ca. 1960.

forsto, eller noen fortalte dem hva som måtte til, så de holdt et særde-les åpent hus, med mye besøk av folk som kunne gi råd og hjelp. Bestefor-eldre på begge sider stilte opp. Gina og lille Borghild hadde lange ferier i Lonåsen og Brydalen de første årene.

Vanskelig økonomi...

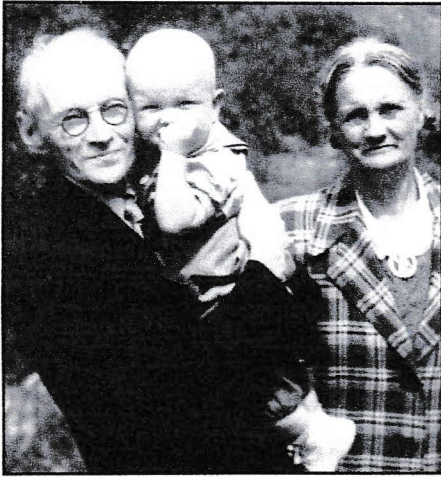
Etter 3-årsalderen begynte Borg-hild å være mye alene hos bestefor-eldrene i Lonåsen, så det ble hennes andre hjem. Men hun lærte seg fort å kommunisere med foreldrene, og hun sa senere at de var så gode til å uttrykke seg og til å lese på munnen at hun aldri trengte å lære seg noe tegnspråk.

Gina og Embret var ansvarlige og omsorgsfulle, men ressursene var knappe. Både 1920, -30 og -40-åre-ne var økonomisk trange i Norge, og det var med et nødrep at de klarte seg. Ofte var det for lite arbeid for Embret, selv om han var en dyktig skredder.

"...skulle ikke hatt unger..."?

Gina spedde på inntekten med småjobber, men det var heller ikke nok, så selv om Borghild opplevde barndommen som trygg og god, følte hun på skammen over at de var fat-tige. Det verste hun visste var å bli sendt bort til naboen for å "låne" litt mat av noe slag. De hadde heldigvis gode og solidariske naboer, så det

Embret og Gina med sitt første barnebarn

ordnet seg nok, men dette var mye verre enn at foreldrene var døve, sa hun senere som voksen. Noen ganger hørte hun folk si ting om foreldrene som f.eks. at "slike folk skulle ikke hatt unger". Det syntes hun var både uforståelig og urettferdig, og hun nevnte det ikke for sine foreldre.

Så ble han enkemann

Datteren Borghild var borte fra Tynset noen år, da hun utdannet seg til fotograf. Men i 1951 flyttet hun hjem igjen, giftet seg og startet fotoforretning sammen med mannen. Da var Gina blitt syk med symptomer på psykose og demens. Embret passet så på henne i flere år. I 1955 ble hun innlagt ved Sanderud sykehus, og hun kom aldri hjem igjen. Hun døde der i 1961.

Embret fikk noen gode og trygge år sammen med Borghild og familien hennes. Han ble kjent med fire barnebarn, og hadde daglig kontakt med dem, og vi barnebarna rakk å bli kjent med en litt annerledes, men utrolig snill og koselig morfar.

Han døde i 1968.

Gjennom hele dagboken til Embret er det en undertone av sorg og ensomhet, men også av takknemlighet og utholdenhet. Han forsto sine begrensninger som døv. Og heldigvis hadde både Gina og Embret foreldre som forsto at de måtte sende sine døve barn langt bort på døveskole for at de skulle få utvikle et språk og dermed få et verdig liv. Dyktige lærere på døveskolene bidro aller mest til at det lot seg gjøre. Jeg tror derfor at livet til Gina og Embret ble så godt som det kunne bli i den tiden de levde.

Björg Skjøtskift.

Fra "Tegn og Tale" sommeren 1922 for hundre år siden

Døve forstår ikke døveprestene!

Dette påstår Ole T. Tveiten, og grunnen er at de døve ikke har lært tegnspråket på skolen, så det hjelper ikke at prestene bruker tegnspråk. Nå må vi få tegnspråkopplæring på døveskolene, slik at døve kan forstå døveprestene, krever Tveiten, men "ved undervisning i tegnspråket må talespråket brukes samtidig", skriver han.

Kikkert som "trådløs telefon"!

Olaf Hassel har gjort en viktig oppdagelse. En dag var det en i familien som ville si noe til ham, men avstanden var for stor, ca. 50 meter. Det var umulig å munnavlese. Da tok Olaf sin langkikkert og rettet mot ham, og da var det som om avstanden ble bare 2 meter, så han kunne avlese! - "Vi døve kan i en avstand av inntil 5 meter godt avlese munnbevegelser", skriver han, og hvis en hørende står ca. 1 km borte, så kan vi munnavlese ham med en kikkert som forstørrer 200 ganger!

(Ja, nå vet vi hva vi kan bruke en kikkert til, hvis vi har lært munnavlesning!)

Merkelig forbundsstyre-valg

Forbundsformann Berge minner døveforeningene om at de skal velge hver sin representant til styret i forbundet for tre års perioden 1922-25. Det er ikke landsmøtet som velger forbundsstyre, men døveforeningene selv. Er det 10 foreninger, så blir det et forbundsstyre på 10 personer!

Hver døveforening betaler årskontingent på 10 kroner til forbundet, men kan betale mer, og flere gjør det, som en gave i tillegg.

Oslo på sommer-utfukt

De Døves Forening i Kristiania har hatt en vellykket utfukt med den vakre dampbåten "Oscarsborg I" i ren, frisk sjøluft til Norges minste by, Hvitsten. Over 70 deltakere. I Hvitsten slo de seg ned på en åpen slette. Der ble det kaffe til medbrakt niste, og så ble det lek (!) og taler, og kaffe med julekake og thebrød før oppbrudd og hjemreise med båten "Varden".

Kongen "forstyrret" i Tromsø!

Tromsø og omegns kristelige forening for døve skulle holde sin generalforsamling om formiddagen, men måtte utsette den til ettermiddagen fordi det var kongebesøk i byen den dagen. Men alle de døve fikk se kongen, og etterpå sendte de telegram til ham:

"Kong Haakon VII., Tromsø

Seksti døve samlet til møte i Tromsø sender Hans Majestet sin ærbødige hilsen. Gud sign vår Konge god."

Samme dag fikk de svar-telegram:

"Døveforeningen, Tromsø.

Jeg takker døveforeningen for tilsendte hilsen og sender min gjenhilsen.

Haakon Rex."

Kongens telegram ble mottatt med jublende begeistring av alle døve.

Døve-idrettsforbund etterlyses

Peter Berthling er skuffet. For to år siden ble to menn valgt til å arbeide for opprettelse av et idrettsforbund for døve, og det er laget et lovforslag, men det er ikke innkalt til et stiftelsesmøte. Nå oppfordrer han landets eldste i drettslag for døve, De Døves Skiklub i Oslo, til å ta initiativet, for vi trenger "et landsforbund i idrett" for døve.

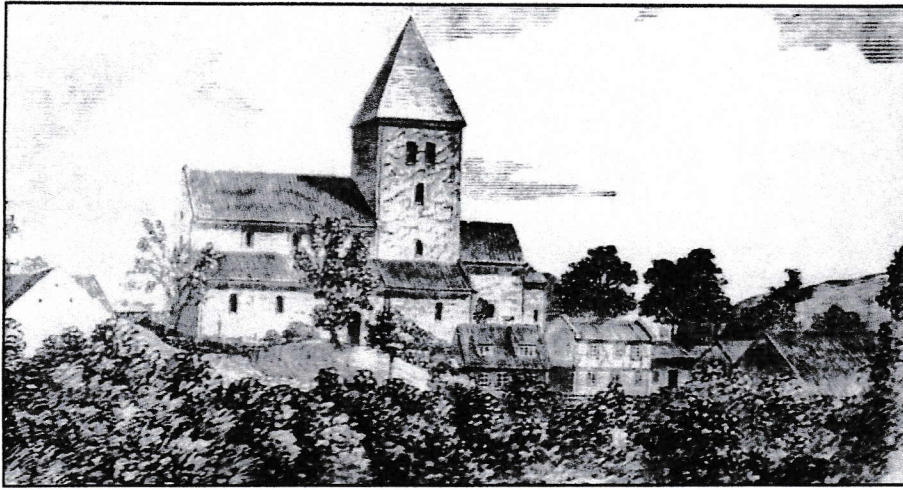
Lægeattest for overnatting!

Døves Idrettsforening i Kristiania har på sin generalforsamling vedtatt, enstemmig, at det skal kreves legeattest for å få tillatelse til å overnatte på foreningens hytte. Denne legeattesten skal bekrefte at personene ikke lider av smittsomme sykdommer. Det ble også enstemmig vedtatt å ekskludere et medlem på grunn av hans oppførsel. Som ny formann ble valgt Ole Dalen.

Døvestevne i Levanger

er holdt på Røstad åndssvakeskole, som er den største blant skolene for døve, blinde, åndssvake og vanføre i Norge. Skolen har mellom 40-50 kuer, 6 hester og 40 griser. Skolen har også gartneri, med tre ansatte gartnere. Det var ikke mye som lignet på en døveskole.

Gamle Akers kirke

hvor det i mange år var fast gravplass for døve i Oslo på kirkens østside. Det var døveforeningen, De Døves Forening i Kristiania, som hadde slik avtale. Bildet er fra De Døves Blad i 1914, og med dette salmeverset under:

*Kirkeklokke! når til sist du lyder
for mitt støv, skjønt det deg hører ei,
meld da mine kjære, så det fryder:
Han sov hen, som sol i høst går ned!*

Ja, Gamle Akers kirke var på den tiden nesten som døves kirke, for det ble mange begravelser der.

Men da de første døve ble konfirmert i Oslo, i pinsen 1854, var det i Vår Frelsers kirke, som nå er Oslo domkirke. De prestene som forrettet konfirmasjonene de første årene, var ansatt i Vår Frelsers kirke, som var kirken nærmest Balchens Døvstummeinstitut.

Så flyttet skolen i Schafteflokken på Frogner, og da ble det Vestre Aker kirke som ble "døveskolens kirke", altså den kirken elevene ble konfirmert i, men som de også måtte gå til for å prøve å munnavlase ved vanlige gudstjenester. I boken "Fra Christiania Døvstumme-institut til Skådalen kompetansesenter" kan vi lese: "Barna går vanligvis i kirken

*hver søndag, når været tillater det.
Hvis været er dårlig, holdes det en form for andakt på skolen søndag formiddag, der dagens evangelium blir gjennomgått og forklart flere ganger før elevene blir konfirmert og forlater skolen."*

Egen døvekirke fikk Oslo i 1894.

I Gamle Akers kirke var det altså bare begravelser, med reserverte gravplasser for døve.

Døv hund har lært tegnspråk

Avismelding fra London: Britiske dyrevenner har lært en døv skotsk fårehund, 8 måneder gamle "Blue", å forstå tegnspråk, foreløpig 7 tegn. Eksempel: Når eieren legger hånden på skulderen, forstår Blue at han skal stille seg ved siden av ham, akkurat som når noen sier "på plass". Blue liker veldig godt tegnet for "flink bisk", men aller best liker hunden tegnet for "gå tur". Denne lærdommen kan bli til stor hjelp, mener folk.

Eksempel fra boken

"Læsestykker for døveskolen", utgitt i 1909.

Fint å lære hva vi kan og ikke kan!

Hvad kan du?

Jeg kan tale. Jeg kan læse. Jeg kan skrive. Jeg kan regne. Jeg kan tegne. Jeg kan turne. Jeg kan staa og gaa. Jeg kan sidde og ligge. Jeg kan hoppe og springe. Jeg kan se, men jeg kan ikke høre. Jeg kan le. Jeg kan græde. Jeg kan spise. Jeg kan drikke. Jeg kan ikke gaa paa skøiter. Jeg kan ikke gaa paa ski.

Hederskvinne

Reidun Kristine Veddeng

med pikenavnet Størkersen, var født 3. oktober 1927 i Brettesnes, Vågan i Lofoten, og hun hadde to eldre døve brødre. Hun kom til døveskolen i Trondheim, hvor hun ble konfirmert i 1944, og deretter til yrkesskolen i Stavanger. Så begynte hun i arbeidslivet, ble gift og bosatt i Trondheim for resten av livet.

Reidun var en begavet og utadvendt person, så hun ble raskt ettertraktet i døvemiljøet, i likhet med sin bror Harald. Gjennom årene ble det mange tillitsverv og spesielle oppgaver i tillegg til barneoppdragelse.

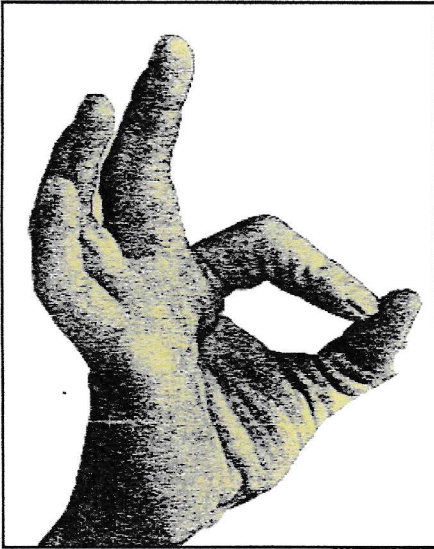
Av de viktigste tillitsvervene hun fikk, var hele 8 år i styret for Norges Døveforbund, og i årene 1971-79 satt hun i forbundets tegnspråkutvalg og deltok i de nordiske tegnspråkseminarene i forskjellige land. Hun var dessuten en veldig populær lærer på tegnspråkkurs for hørende i mange år. Ved siden av dette hadde hun en rekke tillitsverv i Trondheim, bl.a. som døveforeningens sekretær. Det var mange som hørte på henne, for hun hadde mye sunn fornuft, i likhet med sin ektemann, Trygve, som var en god støtte for henne og også innehadde en rekke tillitsverv. Hun var ikke redd for å gå på talerstolen og si sin mening klart og tydelig.

Reidun hadde en smittende humor, og hun ble gjerne midtpunktet der hun deltok, enten det var i døveforeningen, døves dameforening eller ved andre sammenkomster.

Reidun Kristine Veddeng ble tildelt Norges Døveforbunds hedersmedalje på landsmøtet i Bodø i 1996. Hun døde i 2011. *th.j.s.*

Vær forsiktig!

I et svensk døveblad sto det for noen år siden *en advarsel* til folk som skulle reise til utlandet og som tenkte at folk forstår "tegnspråk" overalt, f.eks. det tegnet som vises her. Dette "tegnet" brukes mye i de nordiske landene, f.eks. bruker du det kanskje på restauranter for å fortelle at maten er utmerket, at du er fornøyd. Men i andre land kan dette oppfattes på andre måter. Så: Vær forsiktig!

Det svenske bladet opplyser at i Norden, England, Nord-Frankrike og Belgia betyr dette: OK, utmerket, flott.

Men i Sør-Frankrike betyr dette: Verdiløs! (Null.)

I Grekenland, Tyrkia og på Sicilia betyr dette "en homoseksuell invitasjon", og du kan få sterke reaksjoner hvis du bruker det, opplyser det svenske bladet.

Og vi vet ikke hva det betyr andre steder, så vær forsiktig når du reiser i utlandet!

Ja, også mellom døve kan det bli misforståelser, for norske tegn kan bety noe annet i andre land.

En gang jeg besøkte døveforeningen i Bristol under en internasjonal konferanse, satt det damer rundt et bord. Jeg spurte om alle var engelske, og det kom sterke reaksjoner fra damene. De oppfattet det slik at jeg spurte om alle var lesbiske.

Jeg trodde at jeg var flink med mitt internasjonale tegnspråk, så der fikk jeg en ubehagelig erfaring.

Vær forsiktig, både med bruk av tegn, ord og kroppsspråk når du er i utlandet!

Red

Da Hamar "mistet" sin døveskole...

Hamar fikk sin døveskole i 1882 som Hamar Døvstummeinstitut. Navnet ble senere endret til Hamar offentlige skole for døve. Denne skolen er nok i dag mest kjent for sin døvblinde elev Ragnhild Kaata. Men skolen ble nedlagt.

I "Tegn og Tale" våren 1932, altså for 90 år siden, sto det en melding med overskriften: "Døveskolene slåes sammen."

Der ble det opplyst at det var lagt fram forslag til Stortinget om at døveskolen på Hamar skulle flytte til Holmestrand og slås sammen med Holmestrand offentlige skole for døve. Samtidig ble det foreslått at de sammenslåtte skolene skulle overta den nedlagte Holmestrand lærerskoles lokaler. Dette ville spare staten for 10.000 kroner i året!

Men det tok noen år før flyttingen ble gjennomført. I 1932 hadde Hamar 40 og Holmestrand 50 elever. Det var sikkert sorg på Hamar da byen mistet sin døveskole.

Skummel døvstum fyr i Østfold!

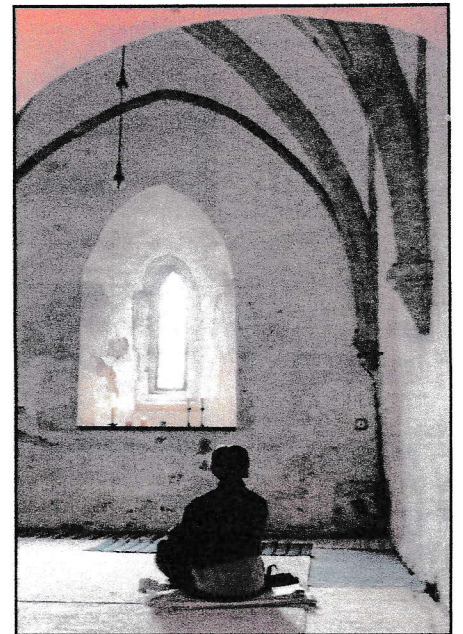
Avisen Hedemarkens Amtstidende meldte i mars 1881 at Fredrikstad politikammer hadde fått melding om en døvstum person som hadde begått bedrageri i en av nabobyene. Politiet arresterte mannen, og med stort besvær fikk de forklart ham grunnen til arrestasjonen. Han skulle så transporteres til distriktsfengselet på Øst-siden, men da forsøkte han plutselig å rømme. Han kom ikke langt før politimannen fikk et solid tak i kraven hans, og slik ble han ført videre.

Da begynte han plutselig å snakke, og han brukte truende ord. Da han så ble plassert i fengsel klaget han med en strøm av ord over hvor urettferdig det var å sette ham i fengsel. Han hadde ikke gjort noe galt, han bare solgte fotografier. Han måtte likevel overnatte i arresten.

Neste dag ble han transportert dit hvor han sa at han hørte hjemme.

Senere er det opplyst at han plutselig ble "døvstum" igjen, og han spilte rollen som døvstum så godt at det var umulig å få ham til å si et eneste ord.

(Det er nok lettere for hørende å spille døve enn for døve å spille hørende...)

Stille kunst...

Kjenner du igjen dette rommet? Bildet er fra Bergens Tidende, og mange kjenner det igjen. Det er jo den gamle døvekirken ved jernbanestasjonen i Bergen, Nonneseter klosterkapell.

Avisen har en hel side i forbindelse med dette bildet. Overskrift: "Kunsten å sitte stille!"

Kunstneren Sanne Frostensson inviterer til utstillingen "Stilla", som går ut på at folk kan sitte stille på tepper på gulvet og bare med tente lys i vindusnisjen.

"Et sjarmerende rom, med høyreist og buet himling. Gulvet er dekket av myke tepper. Levende lys er plassert rundt omkring."

Her var det åpent en time hver onsdag fram til slutten av mai, altså for folk som ville sitte på gulvet helt stille, uten en lyd.

Det står ikke et ord om at dette har vært døvekirke. Det kunne jo vært et godt poeng, at hørende mennesker er invitert til å sitte uten en lyd i dette rommet hvor det har vært kirke for folk som ikke kunne høre en lyd.

Men kunstneren og anmelderen i avisen visste vel ikke at Nonneseter klosterkapell ble vigslet til døvekirke i 1951. Da satt vi ikke på gulvet, og det var ikke stille, for presten brukte hele tiden stemmen - med tegn som støtte, og det ble spilt på piano til salmesangen. Det er aldri helt stille i døvemiljøet, så kanskje også vi skulle prøve å sitte på tepper på gulvet og bare konsentrere oss om full stillhet i en time, uten tegnspråk? Red.

DØDSFALL

KATE MOSTERVIK

(f. Jensen)

døde 7. mars. Hun var født 13. juni 1957 i Solbergelva ved Drammen. Hun gikk på døveskolen i Oslo, Skådalen, og ble konfirmert i 1972 i Ris kirke. Hun bodde sist i Drammen, og hun ble bisatt fra Åssiden kirke.

ODD KONRAD JENSSEN

døde 12. mars. Han var født 15. september 1926 og ble godt over 95 år. Mange døve kjente ham som lærer på døveskolen i Trondheim. Han var i mange år revisor for Trondheim Døveforening, og som pensjonist også en tid revisor for Norsk Døvehistorisk Selskap, hvor han var medlem i alle år. Han var aktivt med i opprettelsen av Norsk Døvemuseum. Han fikk i 2003 Kongens fortjenstmedalje. Han ble bisatt i Berg kirke.

JOHANNES STENSETH

døde 27. mars på Ahus. Han var født 8. oktober 1938 i Ådal, og han gikk på døveskolen i Oslo, på Skådalen. Han bodde i Oslo og ble bisatt fra Oslo døvekirke.

STEINAR HEGSTAD

døde 3. april. Han var født 7. august 1935 i Levanger. Mange husker ham som døvelærer, fra 1969 var han rektor på Øyer/Nermo off. skole for døve til skolen ble nedlagt i 1979. Han ble begravet fra Øyer kirke.

TURID TROLLSÅS

(f. Magnussen)

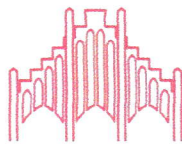
døde 17. april på Re helsehus. Hun var født 2. november 1952 og var døvblitt. En tid var hun leder i Norges Døveforbunds døvblitte-seksjon. Hun bodde på Revetal. Hun ble bisatt fra Ramnes kirke.

ROLF ROTEVATN

døde 23. april. Han var født i Volda 26. september 1937 og gikk på døveskolen i Trondheim, hvor han ble konfirmert i 1955. Han bodde på hjemstedet Volda, og han ble begravet fra Volda kyrkje.

INGEBJØRG KLEIVRUD

døde 2. mai. Hun var født i Dram-

NORSK DØVEMUSEUM

VISUELLE
OPPLEVELSER

ligger i Bispegata 9 b, i det gamle døveskolebygget i Trondheim sentrum. Der dokumenteres døves historie, kultur og språk. Åpningstider er onsdag-torsdag kl. 11-15 og lørdag-søndag kl. 12-16. Fast omvisning i rom X hver lørdag kl. 14. Den populære samlingsplassen Lørdagskafeen i samme etasje som museet er åpen hver lørdag kl. 11-15. Mer informasjon finner du på www.norsk-dovemuseum.no.

men 15. desember 1937 og gikk på døveskolen i Holmestrand, hvor hun ble konfirmert i 1953. Hun var medlem av Norsk Døvehistorisk Selskap, bodde i Drammen, og ble bisatt i Drammen krematorium.

KURT FREDRIK AANESTAD

døde 18. mai. Han var født 17. februar 1927 i Stavanger og ble altså over 95 år. Han gikk på døveskolen i Holmestrand, hvor han ble konfirmert i 1944. Så gikk han på yrkesskolen for døve i Bergen. Han var blant de beste døve sjakkspillerne. Han var medlem av Norsk Døvehistorisk Selskap. I alle år bodde han i Stavanger. Begravelsen foregikk fra Stavanger døvekirke.

TORBJØRN OLL

døde 22. mai på Haukeland sykehus. Han var født 19.07.1932, var døvblitt, en tid var han leder i døvblitt-gruppen i Drammen Døveforening, og han var flere ganger på Ål for å lære tegnspråk. Sist bodde han i Bergen.

Dødsfall, vet du om...?

Vi synes det er viktig at våre medlemmer får vite om venner og kjente som går bort: døve/hørselshemmede og hørende som er kjent i døvemiljøet, som f.eks. døvelærere, døveprester og andre. Du kan kanskje hjelpe oss. Hvis du får vite om dødsfall, så kanskje du kan sende melding til redaktøren, gjerne på mobilen, SMS 90 88 97 05.

Hilsen fra redaktøren.

Nå blir det historie-seminar og årsmøte - endelig!

Endelig kan vi gjennomføre det lenge utsatte arrangementet: Seminar i døvehistorie og årsmøte i Norsk Døvehistorisk Selskap!

Det skal holdes i Bergen i helgen 16.-18. september, og Bergen Døvesenter er teknisk arrangør. Arrangementskomiteen består av Edvard Rundhaug, Martin Berhove og Thorbjørn Johan Sander. Martin (daglig leder) skal være administrator, så de som har spørsmål om innkvartering (hotell) o.a. skal kontakte ham. Det blir også han som skal ta imot påmeldinger. Interesserte skal kontakte ham. (Se vedlagte program og påmeldingsskjema.)

Vi begynner fredag kveld med et foredrag, og så sosialt samvær. Lørdag blir det flere foredrag, og middag på kvelden. Søndag blir det årsmøte (med valg) og døvehistorisk vandring i byen. Dette er vel noe for deg?

Obs årsmøtet: Valgkomiteen består av Stavanger-folk, du kan kontakte Hanne Gurine Kvitvær hvis du har forslag.

Obs påmelding: Også ikke-medlemmer kan melde seg på.

Nytt medlem

Kenneth Ommundsen, Ål

Varhaug! (rettelse)

På klassebildet fra Holmestrand i forrige nummer var Sem Bratland en av elevene. I teksten sto det at han var født på Varland. Feil. Han var født på Varhaug, sier Geir Åge Sinnes. Det stemmer. *Red.*

Medlems-pengene

Du finner en giroblankett i dette bladet - hvis du er betalende medlem og ikke har betalt forskudd for 2022.

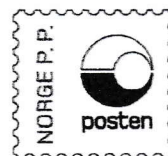
Dette er altså kontingenten for året 2022. Det betyr at du har fått nr. 1 og nr. 2 på forskudd, "gratis".

Når vi har årsmøte i september er det bare de som har betalt for i år som har stemmerett. Vi skal kontrollere dette før valgene.

Det er fint om vi slipper å purre.

Returadresse:
Norsk Døvehistorisk Selskap
Sandbrekkevev. 17
5231 Paradis

Merkedager sommer/høst 2022

I juli

skulle vi hatt hele tre 100 års jubileer i Nord-Norge: I året 1922 ble Lofotens kristelige forening for døve stiftet 16. juli, Vesterålens kristelige forening for døve stiftet 17. juli, og Saltens kristelige forening for døve 20. juli. Men alle er oppløst, den siste, i Bodø, "ligger på is"?

I juli

er det 75 år siden Døves Nordiske Samarbeidskomité ble opprettet, nå Døvas Nordiska Råd.

I sommer

er det 90 år siden Hjemmet for Døve kjøpte Sukke gård i Andebu og begynte sin virksomhet der.

6. august

er det 110 år siden Nordiska Døvas Idrottsförbund ble opprettet, i Stockholm, med H. Jarlnæs som formann.

18. august

er det 115 år siden første nordiske døvekongress ble åpnet, i København, og hvor det ble vedtatt å arbeide for et felles nordisk tegnspråk.

I år

er det 115 år siden De Døves Afholdsforening i Bergen ble stiftet, med døveprest Conrad Svendsen (i Oslo) som formann.

1. september

er det 140 år siden Lyngs Taleskole for Døvstumme ble opprettet i Trondheim, med talemotoden. Skolen skiftet i 1897 navn til Gløshaugen Døvstummeinstitut. (Huset står.)

11. september

er det 30 år siden første styre for Stiftelsen Norsk Døvehistorisk Museum ble opprettet, med Halvor Greftegreff som formann.

Det var en gang...

- og det er jo ikke så veldig lenge siden dette bildet ble tatt, men ALLE disse personene er forsvunnet ut av det døvekirkelige arbeidet, både prestene og de aktive i menighetsrådene.

Jeg har ikke klart å finne ut når og hvor bildet ble tatt, men det må ha vært omkring 1998, etter at de årlige døves kirkemøter gikk over til fellesråds-møter.

Fra venstre ser vi døveprest i Stavanger Georg Arnold Abelsnes og Gunhild Pedersen fra menigheten samme sted. Thorbjørn Johan Sander fra menigheten i Bergen og redaktør for Døves Blad, og døvekapellan Jan Helge Gram Eggestøl, Bergen. Kjell Omahr Mørk fra menigheten i Oslo, og hovedprest Terje Johan Johnsen og Per Christian Larsen fra menigheten samme sted. Ivar Kimo fra menigheten i Trondheim (og leder i Døvekirkenes Fellesråd) og døveprest Rolf Piene Halvorsen i Trondheim.

Ingen av disse har gått bort, men på en måte har de likevel gått bort...

Red.

"Tegnspråk helsefarlig"

Hedevig Rosing, som opprettet den historisk kjente private *Rosings Taleskole for Døvstumme* i Oslo, fordi hun mente at talemotoden ikke ble

praktisert strengt nok på Balchens skole i samme by, hadde noen sterke meninger. Hun var selv en dyktig og respektert pedagog.

På Nordisk kongress for døvelærere i 1910 advarte hun mot tegnspråk, for hun mente at det er helseskadelig. Det ødelegger døves kondisjon, og lungene skrumper inn, påsto hun!

Det var jo "litt" overdrivelse, men hennes poeng var at det kreves "god pust" for å snakke (høyt). Hvis du ikke bruker stemmen, så må du trene opp lungekapasiteten på annen måte. Noe å tenke på?

LEDER I NDHS:

Jim Vold

Paulinesvei 15 B, 3244 Sandefjord
e-post: jimvold@online.no

NYE JOURNAL FOR DØVE

Utgiver:

Norsk Døvehistorisk Selskap.
Redaktør: Thorbjørn Johan Sander,
Sandbrekkeveien 17, 5231 Paradis.

Medlemskap koster kr 200 for året,
kr 500 for kollektivt medlemskap.

Medlemmene får bladet tilsendt
i posten fire ganger i året.

Bankkonto: 0530 21 12977.